

Rikosseuraamuslaitos Keskushallintoyksikkö
Kirjaamo: kirjaamo.rise@om.fi

Viite: Lausuntopyyntöne 11.5.2013 18/020/2013

RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN TOIMITILAVISIO VUOTEEN 2025

Lausuntonaan Kriminaalihuollon tukisäätiö (Krits) esittää seuraavaa:

Esityksen taustalla on valtiontalouden kehyspäättös vuosille 2012–2016 ja siihen sisältyvä rikosseuraamusalan sopeuttamisohjelma. Kiinteistö- ja kustannusnäkökulman lisäksi Rikosseuraamuslaitos on halunnut selvittää vankeinhoidon ja yhdyskuntaseuraamustyön toimintojen kehitysnäkymiä, toiminnallisten edellytysten turvaamista ja henkilöstönäkökulmaa. On hyvä, että toimitilavision lähtökohdaksi on asetettu Rikosseuraamuslaitoksen strategia ja tavoite rikosseuraamusalan täytäntöönpanon vaikuttavuudesta sekä vankien ja asiakkaiden toiminnallisista tarpeista. Erittäin monet vision ehdotuksista vangeille ja asiakkaille suunnattujen toimintojen järjestämisestä ovat hyviä ja kannatettavia. Valitettavasti tätä visiointia on rajannut selvityksen keskeisin ja tärkein tavoite eli kokonaiskustannusten säästö.

Tätä kautta visio vääjäämättä päätty ehdottamaan useamman vankilan lakkauttamista. Vankien toiminnallisesta näkökulmasta katsottuna valinnat vaikuttavat enimmäkseen perustelluilta. Syrjäseudulla, palvelujen ulottumattomissa olevat laitokset tulisi korvata pääsääntöisesti kaupunkikeskuksissa olevilla laitoksilla, jotta yhteistyö yhteiskunnan tarjoamien tukipalvelujen kanssa olisi sujuvaa.¹

Seuraavassa joitakin yksittäisiä huomioita koskien vision ehdotusta laitospaikoiksi. Kriminaalihuollon tukisäätiö kannattaa ehdotusta, jonka mukaan Hämeenlinnan ja Vanajan vankilat tulevat jatkossakin toimimaan naisvankien pääsääntöisinä sijoituslaitoksina, jotta naisvangeille voidaan keskitetysti turvata heidän tilanteensa ja tarpeensa huomioivaa toimintaa ja kuntoutusta.

Erittäin kannatettava on myös ehdotus avolaitospaikoista, jotka voivat ottaa vastaan päihteiden vaikutuksen alaisena vapaudesta saapuvia vankeja. Edellytys toki on ehdotuksen mukaisesti, että näissä laitoksissa on sekä korvaus- että katkaisuhoidomahdollisuus ja että ne kykenevät toimimaan nopeaa päihdekuntoutusvastetta tarjoavina laitoksina. Näitä laitospaikkoja tulisi olla jokaisella alueella ja niiden toiminnassa tulisi olla myös valmius rakentaa kuntoutusjatkumo vapautteen vankilajakson jälkeen.

Keravan vankilan lakkauttamisehdotuksen kohdalla korostuu vision painottuminen säästötavoitteisiin vankien toiminnallisten mahdollisuuksien asemesta. Keravan vankila on lähellä pääkaupunkiseutua

¹ Surullinen huomio kuitenkin kiinnittyy vertailuun Ruotsin kanssa. Miksi naapurimaassa, jonka perusrakenteet ja vauraus ovat suunnilleen samaa tasoa kuin Suomessa, kriminaalihuoltoon on mahdollista panostaa moninkertaisesti Suomeen nähden ja täällä ainoa vaihtoehto on karsia, supistaa ja säästää?

sijaitseva maatalousvankila, jonka mahdollisuudet järjestää vangeille monipuolista kuntouttavaa toimintaa ovat hyvät, samoin mahdollisuudet jatkumoiden rakentamiseen vapauteen. Perusteluksi lakkauttamiselle mainitaan lyhyesti vain muihin Etelä-Suomen vankiloihin kohdistettujen lisäinvestointien ja Keravan vankilan peruskorjauksen aiheuttamien vuokravaikutusten vertailu.

Ojoisten osaston korvaaminen Hämeenlinnan vankilan yhteyteen sijoitettavalla avolaitoksella on hyvä ehdotus, mikäli vangeilla on mahdollisuus käyttää myös suljetun vankilan palveluita (esim. sosiaalityöntekijä) tai vapautumisen valmisteluun tarvittava tuki ja apu vangeille turvataan jollain muulla tavoin. Samoin Käyrän vankilan siirtäminen Turkuun on sijainnin ja yhteiskunnan tukipalveluiden kannalta parempi ratkaisu kuin Auran kirkonkylä.

Visiossa vaihtoehtona ehdotettu Pirkanmaan vankila Tampereella olisi toiminnallisesti ja sijainniltaan hyvä ratkaisu, jolla voitaisiin korvata Kylmäkosken vankila.² Tässäkin kohtaa on kuitenkin sääli, että toiminnallisuuden kannalta järkevimmän ratkaisun ohittavat Senaatti-kiinteistöjen määrittelemät vuokratustannukset.

Itä- ja Pohjois-Suomen laitosrakenteeseen esitettyihin muutoksiin ei Kriminaalihuollon tukisäätiöllä ole kommentoitavaa. Vision sivuilla 28–29 on mielenkiintoista pohdintaa pienten avolaitosten toimivuudesta vaiheittaisen vapauttamisen apuna. On vaikea punnita, missä määrin avolaitoksista vapautuneiden parempi menestys perustuu avolaitossijoitusperusteisiin ja missä määrin avolaitoksissa tehtävään lähityöhön etenkin, jos arviota tehdään pitkällä aikajaksolla menneisyyteen. Ennen sijoittajayksikkötoiminnan aloittamista vangit valittiin avolaitoksiin heidän omien hakemustensa perusteella ja valinnasta vastasivat avolaitokset itse. Avolaitoksiin valikoitui vankeja, joiden psyykinen ja fyysinen toimintakyky oli muuta vankipopulaatiota parempi. Nykyään avolaitosten henkilöstömitoitukset ovat matalia, eikä niissä ole riittävää määrää erityishenkilöstöä. Jos lisäksi laitos sijaitsee kaukana taajamista / vangin kotikunnasta, vapautumiseen tähtäävien asioiden hoito on vapautujan omien kykyjen ja motivaation varassa. Pienet avolaitokset ovat erittäin kannatettavia mutta niiden pitää sijaita lähellä muun yhteiskunnan palveluita ja/tai myös niiden riittävästä henkilöstömitoituksesta tulee huolehtia. Pelkkä paikkamäärä itsessään ei ratkaise mitään.

Kriminaalihuollon tukisäätiö kannattaa ehdotusta, jossa yksi arviointikeskus valtakunnallisesti huolehtii pitkäaikaisvankien arvioinnista ja muiden vankien arviointi tehdään keveämmillä menetelmillä sijoituslaitoksissa.

Luvun kuusi ehdotukset toimintojen sisällöllisestä kehittämisestä ovat pääsääntöisesti kannatettavia. Erityisesti vankien päästäminen mukaan nykyiseen informaatioteknologian maailmaan alkaa olla jo perusoikeuksienkin turvaamisen kannalta hieman myöhässä.³ Työtoiminnassa todellakin tulee keskittyä aloihin, joihin voi vapautumisen jälkeen myös työllistyä. Olisiko aivan mahdoton ajatus, että vankeja voitaisiin kouluttaa myös palvelualoille, kuten lähihoitajiksi, joiden tarve erityisesti vanhustyössä tulee tulevaisuudessa kasvamaan voimakkaasti?

Työllistymisen osalta Kriminaalihuollon tukisäätiö haluaa nostaa esille myös naisvangit. Myös naisille tulee tarjota vankeusaikana työtä ja koulutusta, joka tosiasiallisesti parantaa mahdollisuuksia työllistyä vapautumisen jälkeen, eikä vain perinteisiä ”naisten töitä”, kuten kutomista ja ompelua.⁴ Kaiken kaikkiaan visio voisi vieläkin painokkaammin korostaa jatkumoiden merkitystä vankilasta vapauteen niin kuntoutuksen, koulutuksen kuin työllistymisenkin osalta.

² Kylmäkosken vankila on valmistunut vuonna 1993 ja on näin ollen nuori rakennus verrattuna moneen muuhun suomalaiseen vankilaan. Erikoista, että se on jo nyt perusteellisen korjauksen tarpeessa.

³ Esimerkkinä internetin käyttö: asunnon haku, asiointi sosiaalitoimen kanssa, työn haku ja koulutukseen hakeutuminen.

⁴ Esim. teolliseen ompeluun ei Suomessa enää työllisty juuri kukaan, koska ompelu teetetään halpatuotantomaissa.

Ohjelmatoiminnan osalta Kriminaalihuollon tukisäätiö pitää ehdotusta pitempien ohjelmien keskittämisestä tiettyihin laitoksiin erittäin kannatettavana, jos sitä kautta ohjelmille pystytään turvaamaan riittävät ohjaaja- ja muut resurssit sekä myös toiminnan sisällöllinen ja muu tuki. Samoin säätiö kannattaa ehdotusta akkreditoitujen ohjelmien määrän kriittisestä tarkastelusta. Menettelyn läpäisseiden 13 ohjelman joukossa on sisällöllisiä päällekkäisyyksiä ja lisäksi on huomioitava, että käsittelyssä on em. ohjelmien lisäksi vielä kuusi muuta ohjelmaa. Ohjelmien käytöstä poistaminen tai niiden hyväksymättä jättäminen ei toki ole helppoa, koska varsinkin Rikosseuraamuslaitoksen sisällä rakennetut ohjelmat usein ovat yksittäisten työntekijöiden rakkaita ”lapsia”. Siitä huolimatta kriittistä tarkastelua tulisi voida tehdä ja sitä helpottaisi Rikosseuraamuslaitoksen johdon vahvempi tuki ryhmän työskentelylle.

Jukka Mäki
Toiminnanjohtaja

Maarit Suomela
Kehittämispäällikkö